

Către:

Ministerul Educației, în atenția dlui Sorin Câmpeanu, ministru

Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării, în atenția dlui Sebastian Burduja, ministru

Asociația Ad Astra a cercetătorilor români a luat cunoștință de conținutul proiectului de lege privind învățământul superior, aflat în discuție publică, în mod particular de capitolul privind cercetarea științifică și de cele privind studiile doctorale și postdoctorale.

Proiectul de lege cuprinde unele îmbunătățiri și unele regrese grave față de forma în vigoare a legii, aspecte care au fost, deja, larg dezbătute în presă.

În această scrisoare, dorim să evidențiem o problemă severă a legislației cercetării din România, și anume nerespectarea principiului unicității reglementării (în sensul art. 14 din legea 24/2000 privind tehnica legislativă), situație care este complicată de o anumită incoerență terminologică. Proiectul de lege propus nu corectează această problemă, ci chiar o agravează.

Un exemplu frapant de reglementare multiplă este art. 155 din proiectul de lege, care definește unele abateri deontologice. Acesta trebuie comparat cu art. 4 din legea 206/2004, care folosește alte definiții pentru aceleași concepte și ambele trebuie examinate în lumina art. 38 din legea 319/2003 care stabilește cu totul alt mecanism pentru sistemul codurilor de etică. În sfârșit, toate acestea trebuie confruntate cu Codul European de Conduită pentru Integritate în Cercetare (codul ALLEA), a cărui respectare este obligatorie pentru participanții la proiectele Horizon Europe, conform Regulamentului 2021/695.

Vă invităm să vă imaginați dificultățile și conflictele artificiale care se nasc atunci când cineva încearcă să aplice, într-o situație litigioasă, codul ALLEA, deoarece așa îl obligă contractul, dar acesta este discordant cu două legi românești care sunt discordante între ele.

Armonizarea acestor documente este împiedicată și de faptul că legislația cercetării din România folosește un vocabular foarte variat, cu mulți termeni tehnici diferiți, nedefiniți, care se suprapun în diverse grade aceluiași concept, situație rezultată din modificarea prin zeci de ordonanțe, fără o revizuire coerentă în Parlament. Mai mult, sunt în curs de elaborare noi proiecte de legi și ordonanțe, proiecte care sunt de exemplu prevăzute ca reforme în PNRR sau care sunt solicitate prin exercițiul PSF, dar care introduc noțiuni și măsuri paralele cu cele existente.

Terminologia din legislația noastră, care s-a tot diversificat pornind de la terminologia uzitată în perioada anterioară aderării la Uniunea Europeană și chiar din cea anterioară adoptării prezentei Constituții, este substanțial diferită de terminologia din normativele europene.

Din aceste motive, simpla corectare a proiectului de lege a învățământului superior prin armonizarea cu restul legislației cercetării ar duce la un sistem în care legislația națională ar folosi o terminologie distinctă de cea europeană în limba română.

Situația în care avem în vigoare o multitudine de legi, fiecare cu termeni oarecum diferiți pentru a norma aceleași activități și fapte este de natură să permită nenumărate abuzuri și blocaje administrative și să creeze condiții pentru fapte cum ar fi deturnări de fonduri.

Singura ieșire pe care o vedem este amânarea adoptării legii învățământului superior până la revizuirea celorlalte componente ale legislației cercetării, toate fiind necesar să fie revizuite

împreună.

Ideal, întreaga legislație a cercetării ar avea o singură lege la nivel de lege organică—de exemplu un cod al învățământului superior și cercetării (cum au alte țări, de pildă Regatul Unit).

Indiferent ce structură se stabilește pentru sistemul de legi, considerăm că este obligatorie adoptarea terminologiei din legislația europeană și completarea acesteia cu un set coerent de categorii și concepte specific naționale, apoi rescrierea legislației în acești termeni.

În sfârșit, o lege nouă trebuie să fie din capul locului conformă cu legislația și practicile europene în vigoare la data adoptării.

Este, desigur, un efort complex, dar reamintim faptul că Guvernul și Parlamentul României au obligația constituțională de a stabili normative clare, coerente, aplicabile și compatibile cu legislația europeană.

Vă semnalăm cu această ocazie faptul că, în încercarea de a sprijini acest efort de identificare a problemelor din legislație, Asociația Ad Astra dezvoltă situl <http://legislatie.ad-astra.ro>, sit pe care încercăm să centralizăm și să sistematizăm versiuni de normative, comentarii și propuneri în domeniul cercetării și inovării.